

DE MULES I MULASSES (I)

Si en l'article anterior ja replantejàvem la possibilitat que existís més d'un bou a les antigues processons de Corpus, una cosa semblant passa amb mules i mulasses.

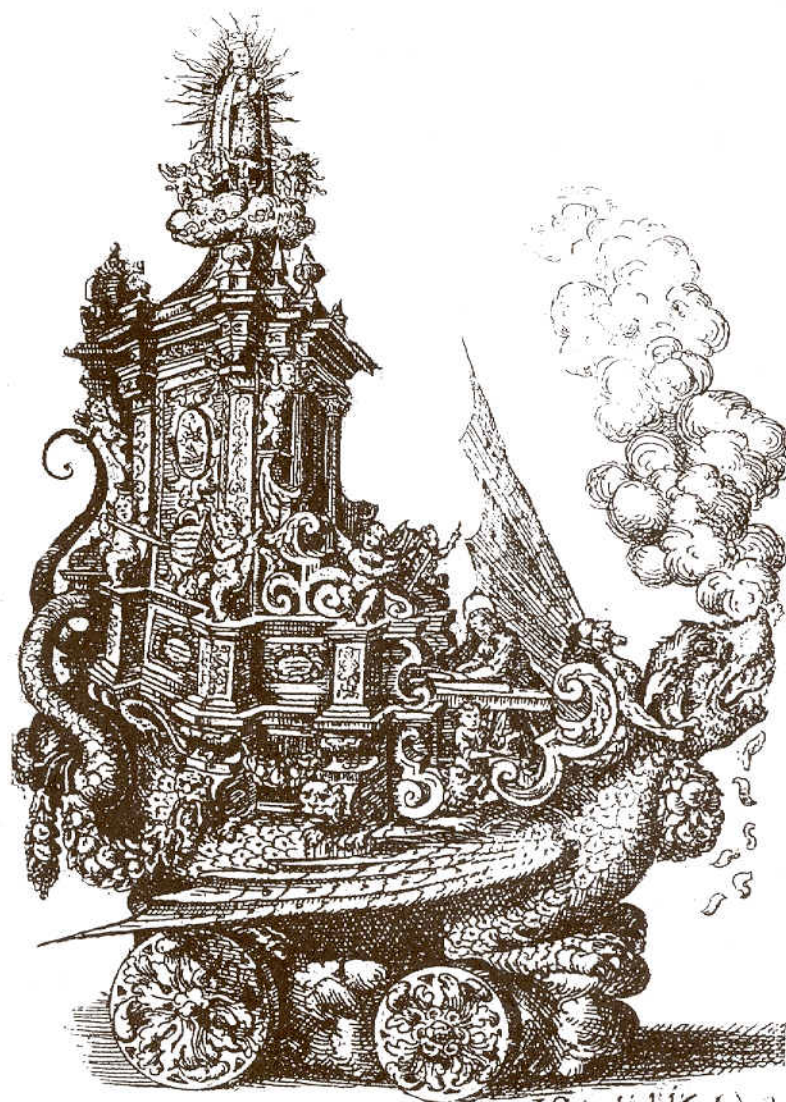
D'entrada hem de considerar normal que si a la processó hi concorrien cavalls també hi participessin mules i ases. Una cosa que mai hem aclarit del tot és la tracció animal que es feia servir per arrossegar els cadafals mòbils amb les representacions a sobre, anomenats *roques* o *castells*. Sabem per referències com la dels cavalls cotoners i el Gran Turc, ja publicada a la revista *Gegants*, que hi participaven bastaixos. Ara bé, tant són bastaixos els que arrosseguen o traginen una *roca*, com els que porten un gegant o una mulassa. Per tant podem pressuposar, sense gaire possibilitats d'errada, que almenys alguns cadafals eren arrossegats per animals de tir. El fet que no surtin esmentats a les relacions de la processó és el mateix pel qual, a les de les actuals cavalcades de Reis, tampoc surten esmentats els tractors que arrosseguen les carrosses, perquè simplement són infraestructures.

D'entrada podem diferenciar, com en el cas del bou, la mulassa que forma part de l'entremès del Naixement i que segurament era un animal viu. No entrarem en detalls perquè repetiríem el que ja vàrem comentar en l'article relatiu al bou. La teoria més habitual és que la mulassa és un element sobrevivent del Naixement, però, en canvi, la seva aparició documentada és molt més tardana. Mentre el Naixement surt esmentat en els protocols de 1424, relacionats al Llibre de les Solemnitats, la primera dada comprovada és de Barcelona el 12 de gener de 1561. Existeix una referència que parla de la presència de la mulassa a Olot el 1414, però es tracta d'una referència dubtosa i la que és vàlida correspon al 1571.

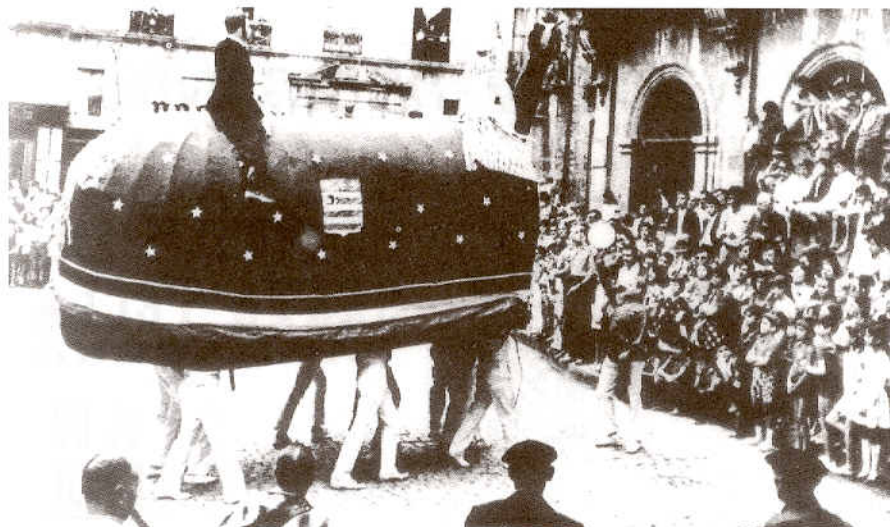
A l'hora de començar a diferenciar tipus de mulassa ens trobem que d'entrada els noms

varien segons els casos: mulassa, mula-guita i mula-fera. Després ens trobem amb mulasses més o menys manyagues, com la de Valls, que menjava coses dels plats del primer pis i actualment caga caramels.

Troblem mulasses que són cadafals, com és el cas de la que va sortir durant la processó per la canonització de Sant Raimon de Penyafort: *La bèstia anava carregada amb tot un escenari damunt l'esquena figurant el conegut miracle que la llegenda conta de Sant Ramon de Penyafort*. També en les festes que es van fer per l'entrada de Felip V a Barcelona, el 30 de setembre de 1701: *Salió la que vulgarmente se llama Mulassa, que era una máquina que con sus gestos divierte sumamente al pueblo, enjaezada de azul con listones de oro y diferentes adornos y encajes. Entre lo extrava-*

J. C. Audi del In. In. del

Poulin de Pézénas. Arxiu: Jan Grau.

gante de su postura y sobre sus dilatadas y anchas espaldas se dispuso una granada que se abría y cerraba como por tramoya, manifestando dentro de ella dos ángeles que también hacían sus movimientos. És indiscutible que a part de les mides d'aquestes dues mulasses, el pes del que duïen damunt deuria ser considerable. Tant pot ser que es tractés d'un cadafal amb rodes amb forma de mulassa com d'un entremès similar al *Cheval Bayard* belga, que és conduït per setze homes i porta quatre nens a sobre.

Després trobem mulasses amb enginy mecànic com la de Reus que té unes dents fetes amb ferradures de ferro gruixut. Per mitjà d'un joc especial que maneja el qui la porta obre i tanca la boca fent un gran soroll que omple de por la mainada. Pel que sabem d'aquest mecanisme esmentat per Joan Amades, sembla que actualment està inutilitzat d'ençà de la darrera restauració.

Les guites o mules-guites, de les quals l'única supervivent és la de la Patum de Berga, són fruit d'un encreuament entre una mula i una girafa. La seva característica principal és la llargada del coll i, si hem de fer cas a gravats barcelonins del segle XVIII, a Barcelona també n'hi havia una, per cert anomenada tarasca.

Un tema que intentarem esclarir més endavant és el de les mulasses anomenades tarasques, però que malgrat la denominació tenen les característiques de la mulassa. Un exemple és el del gravat barceloní del segle XVIII, esmentat més amunt, o el de Reus, que en les festes en honor de la Mare de Déu de la Misericòrdia de 1771 va sortir la tarasca segons el cronista de l'època, que escrivia en castellà i segurament era castellà.

També trobem una mulassa capgròs. Jordi Bertran a *La mula guita o mulassa* ens fa notar que en

els dibuixos de la processó de Corpus de la ciutat de València: "Noè (vulgo l'Agüelo del Colomet) y el Bou, la Mula y el Anchel Bobo". Hi apareixen dos individus: un amb un cap de bou i l'altre de mula, tal com si fossin les testes dels Nans. Tampoc no es pot descartar, doncs, la possibilitat que el Bou i la Mulassa sortissin d'aquest entremès de Noè... A Catalunya tenim un capgròs d'ase de concepció moderna i surt a Sant Privat de Bas, en el ball del Burro Savi.

Finalment tenim les mulasses amb pirotècnia. Els dos primers grups que hem esmentat sembla difícil que puguin portar pirotècnia, en canvi el tipus de mula-guita sembla indispensable que tiri coets. El fet de tirar foc ja surt esmentat molt aviat. Referent a Manresa trobem que al 1597, en el Llibre del Racional, surt esmentat: *Item ha pagat a Miquel Ferriol per fer una grossa de coets i pifulles que han servit per la mulassa y drach que anaven a la professó de Corpus.*

Un esment mereix la mulassa de Solsona, que va cavalcada per un ninot que va vestit amb indumentària del segle XVIII i fuma un havà. L'anomenen *Antoni Ricu* o també *Pedru Ricu*. A Catalunya és un cas únic de mulassa cavalcada, però n'existeix una al poble francès de Pézénas i també hi ha el referent esmentat del *Cheval Bayard*.

Com tots els entremesos, les mulasses van rebre del crostó en les prohibicions del segle XVIII. L'any 1771, el capità general i la Reial Audiència varen prohibir que la mulassa de Barcelona participés a la processó tirant coets. I al 1779, la mateixa prohibició arribà a Vilanova i la Geltrú.

Abans d'entrar en detalls de les diverses tipologies de mulasses, relacionem els indrets que tenen o han tingut mulassa: Barcelona, Girona, Montblanc, Tarragona, Valls, Manresa, Olot, Sant Feliu de Pallerols, Berga, Reus, Vilanova i la Geltrú i Solsona.

Joan Amades titlla la mulassa del més popular dels entremesos animals. De moment podem dir que a l'hora de definir-la i entendre-la és el més complicat dels entremesos animals.

Jan Grau
05/06/97

GEGANTS

Estiu 1997

Número 38

P.V.P. 400 Ptes.

